

Debat

Derde keer, goede keer

De moderator verrast

Patrick Allegaert

Een debat modereren kan spannend zijn: je hoopt dat de verschillende partijen op elkaar zullen ingaan en dat er zich, uit deze clash van ideeën, nieuwe perspectieven zullen aandienen. De moderator probeert het gesprek zo scherp mogelijk te krijgen. Maar een debat leiden kan ook erg vervelend zijn: je weet dat de sprekers vooraf op standpunten staan die als niet inneembare burchten zullen verdedigd worden: het gesprek is er voor de vorm, het conflict blijft goed en wel beschermd. De moderator kan, mits enkele virtuoze pirouettes proberen alsnog een confrontatie van ideeën te krijgen, maar druipt noodgedwongen na enkele pogingen af. Het zevende-dag-gevoel. Het debat kabbelt verder: het publiek zit de afgesproken tijd uit. Alles blijft bij wat het was. Elk zijn gelijk.

Ik was op 4 mei 2002 moderator van een debat over het Gentse Muziekforum De Krook en ging ernaartoe met een overtuiging, dat dit laatste scenario het meest voor de hand liggende was. Ik hoopte desondanks op het eerste.

Maar uit de twee voorgaande debatten die ik over het Muziekforum had meegemaakt, had ik onthouden dat de standpunten ver uiteen lagen, dat de manier van werken niet 'compatibel' kon genoemd worden. Eerst was er het groots opgezette debat in De Minard-schouwburg geweest. Goed bedoeld, maar toch voornamelijk 'voor de tribune'. Groot was de frustratie bij de Gentse cultuurwereld; men voelde zich genomen, of alleszins niet in het minst gehoord. Er was geen sprake van een naar elkaar reiken van standpunten. Men hoorde hoe ver het – maar – stond. Kort daarop nam het Nieuwpoorttheater een initiatief: de kaart van het 'sociale' en de 'kansarmoede in Gent' werd zo uitdrukkelijk getrokken, dat ook daar geen enkele mogelijkheid was om over het voorliggend, want toch cultureel, initiatief te spreken: er was een teveel aan sociale uitsluiting, om daarover nog maar te beginnen denken.

Ik heb beide gesprekken voortijdig en gefrustreerd verlaten. Het gaf me voornamelijk het gevoel van 'verloren moeite', van een dreigende strijd tussen onverzoenlijkheden, van een mank debat, dat hoe dan ook zou leiden tot een manke oplossing, een cultureel initiatief dat zou verzinken in ruzie, gebrek aan enthousiasme, ... Een lied dat vaak gezongen wordt.

Over Prometheus en de koning

Gelukkig was het wel anders op 4 mei.

Op 4 mei 2002 organiseerde Oikos een debat tussen Gerard Mortier (Muziekforum De Krook) enerzijds en Dirk De Corte (Publiektheater), Koen Gisen (Victoria) en Dominique Willaert (Projectleider sociaal-artistieke projecten De Figuranten-Menen). In de zaal zaten nogal wat tenoren van de Gentse cultuurwereld, meer concreet de podiumkunsten. Het debat zou zich vrij snel concentreren tussen twee tenoren, Gerard Mortier aan de ene, en Dominique Willaert aan de andere kant.

Mortier, een man met een zeer grote reputatie, werd onlangs nog in het Ruhrgebied bejubeld als de juiste man op de juiste plaats. "Voor het Ruhrgebied is hij een Prometheus die het licht brengt, een man met ervaring die met een glanzend festival het kolenstof uit de regio komt wegpoetsen" (Geert Van der Speeten in *De Standaard* van 7 juni 2002). Mortier lacht deze 'titel' weg en spreekt over het 'schoorsteenvegetje'. Dominique Willaert werd, al zou hij er zelf om griffelen – in *De Morgen* van 8 juni – ook al van een ronkende titel voorzien: 'De koning van de sociaal-artistieke projecten.' (Wilfried Eetezoone) Een gesprek op niveau dus: wanneer goden en koningen tot elkaar spreken ...

Een kluwen aan verwachtingen

Maar wat ligt op tafel. Het minste wat je kunt zeggen is, dat verwachtingen rond het Muziekforum hooggespannen zijn: politici spreken van 'ambitieuw project' voor Gent; er wordt al eens, al dan niet met gemengde gevoelens, verwezen naar Brugge en zijn Concertgebouw, Antwerpen en zijn 'deSingel'.

Daarenboven zijn de klassieke muziekliefhebbers al jaren vragende partij voor een goede concertzaal. Neem daarbij nog dat Gent, op het vlak van de podiumkunsten, een meer dan uitstekende reputatie heeft en er leven in de stad, op het vlak van buurtwerk en cultuur, heel wat initiatieven, die bovendien nog een flinke ruggensteun krijgen door het sociaal-artistiek discours, dat door de minister van cultuur Bert Anciaux wordt ontwikkeld. Veel dus, en zeker in veel verschillende richtingen.

Wat bij zo'n initiatieven meestal het geval is, toont zich ook hier. Een ambitieus project maakt veel reeds lang gekoesterde dromen, maar ook jarenlang opgekropte frustraties, los. Een goede dialoog om een kwaliteitsvol resultaat te hebben, lijkt een zeer grote uitdaging.

Laat ons deze 'intern culturele discussie' dan nog eens in reliëf brengen met de hooggekoesterde verwachtingen van hoe men cultuur in het maatschappelijk bestel, hier meer bepaald in de stad Gent, ziet functioneren, en je hebt een deel van het volledige plaatje. Naast het accentueren van de economische betekenis van cultuur in de citymarketing ('cultuur is dagschotels en overnachtingen'), is er de opvatting van: cultuur, als een nieuw cement, kan zorgen voor een mooi geconstrueerde samenleving. Dirk Holemans, een van de initiatiefnemers tot het debat op 4 mei hierover, in zijn inleiding: "De stad lijkt een essentiële bouwsteen voor de constructie van een nieuwe mondiale democratie. En binnen de stad speelt het cultuurbeleid een centrale rol bij de heropbouw van de samenleving." Nu wil ik deze ambitieuze formulering even in contrast brengen met wat Erwin (die andere) Mortier hierover schreef: "Al jaren beluister ik achter dat beleidsplannenvocabulaire, dat steeds verder oprukt, een amper hoorbaar, maar zorgwekkend gekraak. Ik hoor bouten janken van moeheid, ruiten trillen, spanten knarsen onder de last van al die hooggespannen verwachtingen waarmee 'de cultuur' de laatste tijd wordt beladen. De kerk is al decennialang leeggelopen, de politiek verblijft bijna even lang aan gene zijde van een kloof met de burger, die ze kennelijk maar niet weet te dichten, laat staan te overbruggen.(sic) Cultuur is de maatschappelijke ambulance geworden die met loeiende sirene en zwaailichten de burger door het sociaal-politieke vacuüm naar de museale spoedopname raast, waar hij na een stoot zuurstof, wat hartmassage en een lepel postmoderne zingeving als een nieuw mens van de brancard mag herrijzen. Ik vind dat wat veel gevraagd. Ik geloof daar niet in."(*Zeno, De Morgen*, 1 juni 2002)

Beide posities houden elkaar best in evenwicht: cultuur verdient meer gewicht, maar waakzaamheid voor de valkuilen van overspannen verwachtingen is altijd geboden. Cultuurparticipatie beperkt tot 'koppen tellen' is niet zeer zinvol.

Verbazing

Op één of andere manier was deze milde ingesteldheid op het gesprek op 4 mei aanwezig. Dominique Willaert bekritiseert vanuit zijn praktijk en overtuiging de visie op dé cultuurtempel, prestigieus gebouw, waar men van heinde en verre komt naar kijken. Bilbao en zijn Guggenheim ontmaskerd. Verrassend, of toch weer niet, vindt Gerard Mortier – die al te dikwijls met prestigieuze kunstuitingen wordt geassocieerd – het denkspoor van Willaert inspirerend. Of, wat niemand eigenlijk had voorzien, gebeurt: wat gezien werd als uitgangspunt – met name een grote cultuurtempel in de stad realiseren (waar wel de bewoners van de Brugse Poort hun nieuwe thuishaven zouden vinden – sic) wordt mogelijke werkhypothese. De Krook, dwingend onnipotent concept, wordt voorafgegaan door vele Krookjes. Een grote realisatie wordt niet uitgesloten, maar is geen doel op zich meer. Belangrijker wordt het om na te gaan welke functies op het vlak van podiumkunsten, op het vlak van sociaal-artistieke projecten, op het vlak van internationale ambitie, op het vlak van nog veel meer, kan ontwikkeld worden. Een grote stap is meteen gezet. De open, maar zeer gedreven, sfeer waarin het debat – ook met het publiek – wordt gevoerd, toont dat er samen gezocht wordt om de gevreesde stellingenimpasse te verlaten.

Het gesprek dat in gang is gezet, kan leiden tot een sterk antwoord op het cliché van mega-cultuurprojecten, op de taalarmoede van 'het sociaal-artistieke project', op de zelfgenoegzaamheid van elk in zijn hok, tevreden over zijn eigen grootsheid en gelijk.

Kijken wat het wordt.

Patrick Allegaert